

ДОСТУПНІСТЬ В СОЦІАЛЬНІЙ ТА ПРАВОВІЙ СФЕРАХ ДЛЯ ОСІБ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ: МІМІКО-ЖЕСТОВЕ МОВЛЕННЯ І СУРДОПЕРЕКЛАД

В статті здійснено аналіз соціальної ситуації сьогодення осіб з порушеннями слуху та нормативно-правової бази щодо використання міміко-жестового мовлення та сурдоперекладу з метою забезпечення доступності. Розкриваються потенційні шляхи вирішення проблеми інформування осіб із слуховою депривацією про події в державі та світі. Представлено на розгляд вирішенні питання соціалізації та інтеграції в оточуючий соціум осіб з порушеннями слуху в умовах пандемії COVID-19 та російсько-української війни.

Ключові слова: Закон України, соціальна та правова сфери, особи з порушеннями слуху, міміко-жестове мовлення, сурдопереклад.

Постановка проблеми. З початком повномасштабного російського вторгнення в Україну відбулись кардинальні зміни в нашому суспільному житті, які, зокрема торкнулись і соціально-правового забезпечення осіб з особливими освітніми потребами. Так, категорія людей з порушеннями слуху виявилась не лише соціально, а ще й інформаційно обмежена, а подекуди і взагалі ізольована.

Від перших годин початку російсько-української війни та протягом перших її місяців відбулись значні зміни в інформаційному медіапросторі. З телебачення, наприклад, зник звичайний випуск новин з сурдоперекладом. Всіма каналами трансливався один єдиний телемарафон, що не супроводжувався на жодному каналі сурдоперекладом. Особи з порушеннями слуху виявились позбавленими основного засобу інформування про суспільні події.

На допомогу багатьом прийшов Інтернет. Через різноманітні соціальні мережі, інтернет сервіси текстового та відеозв'язку особи з порушеннями слуху мали змогу хоч якось, досить часто просто фрагментарно, ознайомлюватись з подіями на лінії фронту, змінами в оборонно-наступальній ситуації та, загалом, станом речей не лише в державі, а й у власному конкретному населеному пункті.

Значна частина осіб з порушеннями слуху стали біженцями та отримали прихисток переважно в Європейських та Північноамериканських країнах. Першою проблемою з якою вони зіштовхнулись була мова і рівень володіння словесною мовою, загалом, та кожної конкретної держави, зокрема. На допомогу особам з порушеннями слуху прийшли перекладачі та небайдужі люди, волонтери.

Значення сурдоперекладу в житті осіб з порушеннями слуху було вкотре доведено в умовах найбільшої загрози життю та здоров'ю людини. Деякі сурдоперекладачі та активні особи з порушеннями слуху з свідомою громадянською позицією через Інтернет почали інформувати нечуючих громадян України: записувати і викладати в мережу інформаційні повідомлення для осіб з порушеннями слуху. Такі активісти здійснювали і здійснюють сурдопереклад новин пов'язаних першочергово з сучасним станом подій на фронті, суспільним становищем громадян в державі та світі, долю українців і наших захисників в російському полоні, викрадених росією дітей тощо. Тобто завдяки такому інформуванню особи з порушеннями слуху мають змогу щоденно ознайомлюватись із зведеннями про хід російсько-української війни, зокрема, щоденними зверненнями президента України В. О. Зеленського до українців.

Аналіз досліджень та публікацій. На сьогоднішній день відсутній цілісний та сучасно орієнтований аналіз проблеми соціально-правового забезпечення доступності осіб з порушеннями слуху до правового, соціального та, загалом, до інформаційного простору, як такого, в Україні.

Протягом 2018-2021 рр. вперше представниками країн Вишеградської групи та країн Східного партнерства в межах проекту «Accessibility across borders. Development of information accessibility for the deaf and blind persons» (International Visegrad Fund's Visegrad+, №22020043) було здійснено аналіз доступності інформації для людей з порушеннями слуху таких країн, як Азербайджан, Вірменія,

Білорусь, Угорщина, Грузія, Молдова, Польща, Словаччина, Чехія та Україна. Але сучасні реалії дійсності в нашій країні (пандемія COVID-19, російсько-українська війна) вимагають все більш нового та актуального дослідження поставленої проблеми.

Мета статті – здійснення повноцінного аналізу сучасного стану та перспектив розвитку проблеми соціальної та правової доступності особам з порушеннями слуху до життєвоважливої інформації відповідно до реалій сьогодення.

Виклад матеріалу дослідження. На сьогодні в українському суспільстві загалом, і в сурдопедагогічній науці зокрема, досить суттєво піднімається в різних площинах пізнання проблема невербальної комунікації осіб з порушеннями слуху, що стосується безпосереднього застосування дактильного та міміко-жестового мовлення в навчально-виховному процесі в освітніх закладах різних ступенів та рівнів, так і безпосередньо в усьому процесі життєдіяльності жестомовних осіб. Різноманітні питання щодо дактильного, міміко-жестового мовлення та сурдоперекладу піднімаються як представниками громадськості, так і науковцями, зокрема кафедри сурдопедагогіки та сурдопсихології імені М. Д. Ярмаченка факультету спеціальної та інклюзивної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Сучасна сурдопедагогічна наука визнає міміко-жестове мовлення як провідний засіб міжособистісного спілкування осіб з порушеннями слуху, але в освітньому процесі базується на основі засвоєння та володіння всіма доступними глухим і слабочуючим формами вербального та невербального спілкування: словесна (усна та писемна) мова, дактильне та міміко-жестове мовлення, на перший план все ж таки ставлячи словесне спілкування з метою найбільш повної соціалізації та інтеграції особистості з порушеннями слуху в оточуючий соціум.

Щодо ситуації інформування осіб з порушеннями слуху про основні та нагальні події в державі та світі через телебачення, то останнім часом державні інституції роблять все можливе щоб забезпечити особам з порушеннями слуху доступ до інформації власне за допомогою субтитрування медіапродукту та сурдоперекладу, а саме, відповідно до політики нашої держави на всіх телеканалах України законодавчо передбачена робота сурдоперекладачів, з метою забезпечення рівних прав у отриманні інформації глухими та слабочуючими громадянами.

Так, у 2011 році до Верховної Ради України було подано Проект Закону України «Про внесення змін до статей 43 та 49 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» [11], згідно з яким передбачається, що «всі державні та комунальні телерадіоорганізації (у сфері телебачення) зобов'язані супроводжувати інформаційне мовлення в частині телевізійних новин сурдоперекладом або субтитруванням» [3, с. 50], але на сьогодні відповідний законопроект залишається неприйнятним. На провідних телеканалах України відповідна вимога Законодавства донедавна була забезпечена у значній мірі, на регіональних – ситуація, в даному плані, менш позитивна [3, с. 50]. Але позитивні зміни щодо питання забезпечення інформаційного контенту на телебаченні сурдоперекладом або субтитруванням в попередні роки відбувались і в кращу сторону. Так, наприклад, майже весь медійний продукт протягом кожного дня на телеканалі «Прямий» супроводжувався сурдоперекладом, який забезпечували висококваліфіковані сурдоперекладачі із багаторічним досвідом роботи. На цьому ж телеканалі транслювались новини для спільноти осіб з порушеннями слуху, коли власне сам сурдоперекладач одночасно є і ведучим теленовин і сурдоперекладачем. Ще одним позитивним прикладом забезпечення законодавчих вимог була робота в сфері доступності телеканалу «1+1». Під час трансляції новин каналу сурдопереклад відбувався паралельно з випуском на інтернет сторінці, де сам сурдоперекладач для зручності сприймання, особами з порушеннями слуху, розміщувався на половині екрану [2, с. 92].

Таким чином, значна частка інформаційного контенту на телебаченні, зокрема щодо супроводу сурдоперекладом щоденних випусків новин, невпинно збільшувалась і забезпечувалась висококваліфікованими сурдоперекладачами.

Виявилось набагато простіше було у мирний час і набагато краща була ситуація з інформаційною доступністю для осіб з порушеннями слуху в Україні. Якщо на сьогодні, станом на другий рік повномаштабної війни, отримання інформації через телебачення є досить обмеженим, відповідно внаслідок дуже незначної частки сурдоперекладу на телебаченні. Сьогодні сурдопереклад можемо спостерігати періодично на Суспільному каналі, іноді на регіональних каналах.

На сьогодні в Україні називаються різні цифри по відношенню до чисельності населення, що мають порушення слуху. Розбіжності в цифрах залежать від якісного наповнення групи, що підлягає статистичному вивченню. В переважній більшості вказується на наявність понад 100000 осіб з порушеннями слуху в Україні, або на – 15 % від загальної кількості населення.

Кількість сурдоперекладачів в Україні також обумовлюється як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами. «З першої половини минулого століття підготовкою сурдоперекладачів (перекладачів-дактилологів), першочергово для забезпечення власних потреб, займалась Всеукраїнська організація осіб з інвалідністю зі слуху «Українське товариство глухих» (УТОГ)» [3, с. 48]. На сьогодні дана громадська організація продовжує підготовку сурдоперекладачів і охоплює даним процесом все більше сфер життя і діяльності осіб з порушеннями слуху.

Окрім УТОГ в Україні, «нещодавно створена, Громадська організація «Всеукраїнська асоціація перекладачів жестової мови та людей з інвалідністю» здійснює аналогічно типові курси з підвищення кваліфікації перекладачів жестової мови» [3, с. 49].

На державному рівні підготовка сурдоперекладачів забезпечувалась в межах сурдопедагогічних компетенцій при підготовці високоякісних фахівців сурдопедагогів ОКР «Бакалавр» на базі Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (нині Український державний університет імені Михайла Драгоманова) кафедрою сурдопедагогіки та сурдопсихології імені М. Д. Ярмаченка. Зокрема, свого часу відповідно державної ліцензії на ОКР «Бакалавр» студенти-сурдопедагоги отримували кваліфікацію «Сурдоперекладач». Значна частина підготовлених сурдоперекладачів працює в закладах освіти осіб з порушеннями слуху, зокрема, в спеціальних школах для глухих та слабочуючих, забезпечуючи вивчення учнями навчальної дисципліни «Українська жестова мова», що викладається протягом всіх років навчання з 1-го по 12-ий класи.

За останні роки кафедрою сурдопедагогіки та сурдопсихології імені М. Д. Ярмаченка була здійснена вся підготовча робота із створення Науково дослідного центру «Центр вивчення проблем глухоти» та власне навчання сурдоперекладачів на ОКР «Бакалавр» з метою забезпечення різноманітних потреб суспільства, але відповідно реалії сьогодення (пандемія COVID-19 та російсько-українська війна) внесли свої корективи.

Нові завдання громад України ставлять питання про необхідність збільшення кількості сурдоперекладачів, які б обслуговували осіб з порушеннями слуху під час перегляду телевізійного контенту, на богослужіннях в церквах різних конфесій, на автомобільному, залізничному транспорті, в медичних закладах, в банках, в страхових, туристичних агенціях, в музеях, на виставках, в закладах освіти масового типу тощо.

Тому, сурдоперекладачі мають бути всебічно підготовленими до здійснення сурдоперекладу в усіх сферах життєдіяльності країни, так як основним принципом використання міміко-жестового мовлення сурдоперекладачем є повне інформаційне забезпечення життя і діяльності осіб з порушенням слуху.

На сьогодні в Україні переважна більшість дітей з порушеннями слуху навчаються в спеціальних школах для глухих і слабочуючих, навчально-реабілітаційних центрах та включені в процес інклюзивного навчання в закладах загальної освіти. Зокрема, мережа спеціальних закладів для дітей з порушеннями слуху, враховуючи анексовані та окуповані території України, складається з 58 спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів: спеціальні школи, заклади дошкільної освіти, навчально-реабілітаційні центри для дітей з порушеннями слуху. Невтішним є той факт, що на сьогодні наявна проблема реформування закладів, що проявляється також у припиненні їхньої діяльності, об'єднанні закладів та їхнього репрофілювання тощо.

На рівні законодавства України окреслено сфери та рамки використання міміко-жестового мовлення та сурдоперекладу в різних законах, постановках та розпорядженнях уряду. Так, в Законі України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [4], який було ухвалено Верховною Радою України 25 квітня 2019 року, Стаття 4 повністю присвячена статусу української жестової мови та мовним правам жестомовних осіб. Зокрема, в статті визначено:

1. «Українська жестова мова є мовою спільноти жестомовних осіб» [4, Стаття 4].
2. «Українська жестова мова - природна візуально-жестова мовна система з власною лексико-граматичною структурою, що сформувалася еволюційним шляхом і використовується як основний або

один з основних засобів спілкування жестомовних осіб, які постійно проживають або впродовж тривалого часу проживали на території України» [4, Стаття 4].

3. «В Україні кожному гарантується право вільно використовувати українську жестову мову в суспільному житті, вивчати та підтримувати її, а також навчатися українською жестовою мовою» [4, Стаття 4].

4. «Жодне з положень цього Закону не може тлумачитися як таке, що спрямоване на звуження сфери використання української жестової мови» [4, Стаття 4].

Отже, в Законі України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» визначено правові основи функціонування відповідної системи спілкування осіб з порушеннями слуху в нашій країні.

В Законі України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» [5] основи функціонування та використання української жестової мови висвітлено в Статті 23 де зазначено, що «жестова мова як мова осіб з вадами слуху є засобом спілкування та навчання і захищається державою. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування: сприяють поширенню жестової мови та заохоченню мовної самобутності осіб з вадами слуху; гарантують збереження, вивчення і всебічний розвиток жестової мови, її використання як засобу виховання, навчання, викладання, спілкування і творчості; забезпечують можливість комунікації осіб з інвалідністю з вадами слуху в органах, установах та закладах соціального захисту населення, правоохоронних органах, органах пожежної безпеки, аварійно-рятувальних службах, закладах охорони здоров'я, навчальних закладах тощо; сприяють наданню послуг перекладачів жестової мови громадянам України з вадами слуху, які користуються жестовою мовою; створюють умови для наукового вивчення жестової мови; сприяють використанню жестової мови в офіційних відносинах. Телерадіоорганізації (незалежно від форми власності та відомчого підпорядкування) забезпечують субтитрування або переклад на жестову мову офіційних повідомлень, кіно-, відеофільмів, передач і програм у порядку та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України» [5, Стаття 23]. Тобто, визначено статус української жестової мови та окреслено конкретні гарантії в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, зокрема, телерадіоорганізацій [1, с. 62-63].

Верховною радою України прийнято Закон України «Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї» із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 7 вересня 2016 року № 1490 VIII [6]. Так, в Статті 21 «Конвенції про права осіб з інвалідністю» йдеться про «прийняття і сприяння використанню в офіційних відносинах жестових мов, абетки Брайля, підсилювальних і альтернативних способів спілкування й усіх інших доступних способів, методів та форматів спілкування за вибором осіб з інвалідністю», а також «визнання й заохочення використання жестових мов» [9, Стаття 21]. В Статті 24 стосовно освіти вказується в пункті 3, що «держави-учасниці надають особам з інвалідністю можливість засвоювати життєві та соціалізаційні навички, щоб полегшити їхню повну й рівну участь в процесі освіти і як членів місцевої спільноти. Держави-учасниці вживають у цьому напрямі належних заходів, зокрема: а) сприяють засвоєнню абетки Брайля, альтернативних шрифтів, підсилювальних та альтернативних методів, способів і форматів спілкування, а також навичок орієнтації та мобільності й сприяють підтримці з боку однолітків і наставництву; б) сприяють засвоєнню жестової мови та заохоченню мовної самобутності глухих; с) забезпечують, щоб навчання осіб, зокрема дітей, які є сліпими, глухими чи сліпоглухими, здійснювалося з допомогою найбільш підходящих для особи з інвалідністю мов, методів і способів спілкування і в обстановці, яка максимально сприяє засвоєнню знань і соціальному розвитку» [9, Стаття 24]. В пункті 4 наголошується на тому, «щоб сприяти забезпеченню реалізації цього права, держави-учасниці вживають належних заходів для залучення до роботи вчителів, зокрема й учителів з інвалідністю, які володіють жестовою мовою та (чи) абеткою Брайля, та для навчання спеціалістів і персоналу, що працюють на всіх рівнях системи освіти. Таке навчання охоплює освіту в питаннях інвалідності й використання підходящих підсилювальних і альтернативних методів, способів та форматів спілкування, навчальних методик і матеріалів для надання підтримки особам з інвалідністю» [9, Стаття 24]. Таким чином, окреслюються основні питання прав осіб з порушеннями слуху щодо використання власної системи спілкування в офіційних відносинах та сфері освіти.

Що стосується прав на навчання власне жестовою мовою та на її вивчення, то цьому

покликаний сприяти прийняттю Верховною Радою України в 2017 році Закон України «Про освіту» [7].

В Законі України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» від 19 грудня 2017 № 2249-VIII [8] в Статті 30 серед учасників реабілітаційного процесу щодо осіб з інвалідністю серед фахівців різних сфер виділяються і перекладачі жестової мови, тобто сурдоперекладачі [8, Стаття 30].

В 2019 році до розгляду Верховної Ради України передано законопроект «Про українську жестову мову» [12], який наразі є неприйнятним. У відповідному законопроекті передбачається зміцнення статусу та рівноправності української жестової мови, а також він покликаний визначити «статус, засади та порядок застосування української жестової мови в Україні, забезпечити створення необхідних умов, які дають жестомовним особам можливість на рівні з іншими реалізовувати всі права й основоположні свободи людини і громадянина у політичній, економічній, соціальній, культурній чи будь-якій іншій сфері» [12].

Передбачається, що завдяки прийняттю законопроект «Про українську жестову мову» всі його 22 статті чітко окреслять та визначать термінологію [12, Стаття 1], законодавство України про українську жестову мову [12, Стаття 2], сфери дії Закону [12, Стаття 3], статус української жестової мови та мовні права жестомовних осіб [12, Стаття 4], суб'єкти сфери застосування та використання української жестової мови [12, Стаття 5], використання української жестової мови в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, державних та комунальних підприємствах, установах та організаціях [12, Стаття 6], реалізацію політичних і виборчих прав жестомовних осіб [12, Стаття 7], використання української жестової мови у сфері освіти [12, Стаття 8], використання української жестової мови у сфері культури [12, Стаття 9], використання української жестової мови у сфері фізичної культури і спорту [12, Стаття 10], використання української жестової мови у сфері охорони здоров'я [12, Стаття 11], використання української жестової мови у системі екстреної допомоги населенню [12, Стаття 12], використання української жестової мови у телекомунікаційних послугах [12, Стаття 13], використання української жестової мови у провадженні в справі про адміністративне правопорушення [12, Стаття 14], використання української жестової мови в кримінальному провадженні [12, Стаття 15], використання української жестової мови в судочинстві [12, Стаття 16], використання української жестової мови в нотаріаті [12, Стаття 17], надання послуг перекладу української жестової мови та джерела фінансування [12, Стаття 18], підготовку та підвищення кваліфікації перекладачів української жестової мови [12, Стаття 19], єдиний реєстр перекладачів української жестової мови [12, Стаття 20], наукові дослідження української жестової мови [12, Стаття 21], відповідальність за порушення цього Закону [12, Стаття 22] та, відповідно, буде внесено значну кількість змін до наступних законодавчих актів України, які так чи інакше стосуються осіб з порушеннями слуху та їх системи спілкування: Кодексу цивільного захисту України (2013); Кримінального процесуального кодексу України (2013); Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» (2012); Закону України «Про рекламу» (2018); Закону України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» (2018); Закону України «Про кінематографію» (2017); Закону України «Про вибори Президента України» (1999); Закону України «Про Всеукраїнський перепис населення» (2000); Закону України «Про телебачення і радіомовлення» (2018); Закону України «Про вибори народних депутатів України» (2012); Закону України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України» (2015); Закону України «Про місцеві вибори» (2015) [12].

З 2021 року в Україні, в рамках соціальної допомоги та надання послуг перекладу жестовою мовою (сурдоперекладу) відповідно до Наказу Міністерства соціальної політики України від 06.05.2021 № 220, затверджено «Державний стандарт соціальної послуги перекладу жестовою мовою», в якому визначено «зміст, обсяг, умови та порядок надання соціальної послуги перекладу жестовою мовою, показники її якості для надавачів соціальних послуг усіх форм власності, які надають цю послугу» [10]. Таким чином, держава забезпечує організацію надання і контроль (проведення моніторингу та оцінки якості) допомоги особам з порушеннями слуху із сурдоперекладу при безпосередньому відвідуванні державних органів та інших установ і закладів на території України.

Стосовно актуальних послуг сурдоперекладу для осіб з порушеннями слуху, то відповідну нішу на сьогодні забезпечують як державні, так і громадські організації. Зокрема, у відповідності до ратифікованої Конвенції про права осіб з інвалідністю [9] та у зв'язку з виконанням відповідної Статті 9. Доступність, створено «Урядовий контактний центр, що надає можливість громадянам з порушеннями

слуху звертатись на урядову «гарячу лінію» 1545 із пропозиціями, зауваженнями, заявами, клопотаннями, скаргами, адресованими органам виконавчої влади за допомогою Skype-зв'язку. Також, громадською організацією УТОГ створено Всеукраїнська програма «Сервіс УТОГ» – послуга перекладу жестовою мовою [3, с. 48], де через комунікаційну систему Skype, завдяки безкоштовним відеоконференціям, особи з порушеннями слуху можуть скористатись онлайн допомогою сурдоперекладачів.

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Отже, сучасна законодавча база України щодо соціалізації та інтеграції осіб з порушеннями слуху в оточуючий соціум, зокрема засобами міміко-жестового мовлення та сурдоперекладу, забезпечується постійними державними та громадськими ініціативами на національному рівні. Відповідно спостерігається позитивний та досить суттєвий розвиток нормативної документації щодо різнобічного забезпечення та включення осіб з порушенням слуху в суспільство як громадян сучасної європейської держави.

На сьогодні в Україні, в умовах пандемії COVID-19 та російсько-української війни, спільними зусиллями установ та органів державної влади, наукових та освітніх закладів і громадських організацій забезпечуються права та свободи осіб з порушеннями слуху через призму їхньої життєдіяльності проявляючись у сферах освіти та культури, фізичної культури та спорту, охорони життя та здоров'я, у наданні телекомунікаційних послуг, в адміністративно-кримінальному та цивільному судочинстві і нотаріаті, в реалізації політичних та виборчих прав, а також при використанні дактильного, міміко-жестового мовлення та сурдоперекладу в органах державної влади та місцевого самоврядування, державних і комунальних підприємствах, установах та організаціях тощо.

Подальший аналіз та вивчення соціально-правової сфери життя і діяльності осіб з порушеннями слуху залишається актуальним й надалі, в силу постійного прогресу людства та невпинної глобалізації гуманітарних питань розвитку суспільства в Україні і світі.

Список використаних джерел:

1. **Горлачов О.С.** (2022) Соціальна і правова сфери використання міміко-жестового мовлення та сурдоперекладу. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські практики інклюзивної освіти», м. Київ, 12 травня 2022 року.* Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. С. 62-64. URL : http://scaes.info/wp-content/uploads/2022/06/Tezy_12_05_2022_fin.pdf
2. **Горлачов О.С.** (2021) Доступність телеконтенту особам з порушеннями слуху в Україні. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські практики міжкультурного діалогу в освіті», м. Київ, 15 – 16 грудня 2021 року.* Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. С. 90-93. URL : [http://evdisd.info/wp-content/uploads/2021/12/Тези_Конф_15_16.12.2021_финал .pdf](http://evdisd.info/wp-content/uploads/2021/12/Тези_Конф_15_16.12.2021_финал.pdf)
3. **Доступність без кордонів.** Стандарти доступності інформації для людей з порушеннями зору та слуху. Аналіз ситуації з інформаційною доступністю у країнах Вишеградської групи та Східного партнерства / Колективна робота за редакцією С. Брудноха, Ю. Войтюка. Київ : МПП «Лино», 2022. 110 с.
4. **Закон України** «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25.04.2019 № 2704-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
5. **Закон України** «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 № 875-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
6. **Закон України** «Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї» від 30.09.2016 №1767-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-17#Text>
7. **Закон України** «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/2145-19>
8. **Закон України** «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» від 06.10.2005 № 2961-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>
9. **Конвенція про права осіб з інвалідністю** від 06.07.2016 № 995_g71. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
10. **Наказ Міністерства** соціальної політики України «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги перекладу жестовою мовою» від 06.05.2021 № 220. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0819-21#Text>
11. **Проект Закону України** «Про внесення змін до статей 43 та 49 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» від 11.03.2011 р. № 8214. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/JF6C600P>
12. **Проект Закону України** «Про українську жестову мову» від 29.10.2019 р. № 2340 URL : https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=67223

References:

1. **Horlachov O.S.** (2022) Sotsial'na i pravova sfery vykorystannya mimiko-zhestovoho movlennya ta surdoperekladu [Social and legal spheres of the use of sign language and sign language translation]. *Materialy Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi «Yevropeys'ki praktyky inklyuzyvnoyi osvity», m. Kyiv, 12 travnya 2022 roku.* Kyiv : NPU imeni M. P. Drahomanova, 2022. S. 62-64. URL : http://scaes.info/wp-content/uploads/2022/06/Tezy_12_05_2022_

fin.pdf [in Ukrainian] 2. **Horlachov O.S.** (2021) Dostupnist' telekontentu osobam z porushennyamy slukhu v Ukraini [Accessibility of television content to persons with hearing impairments in Ukraine]. Materialy Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi «Yevropeys'ki praktyky mizhkul'turnoho dialohu v osviti», m. Kyiv, 15 – 16 hrudnya 2021 roku. Kyiv : NPU imeni M. P. Drahomanova, 2021. S. 90-93. URL : http://evdisd.info/wp-content/uploads/2021/12/Тези_Конф_15_16.12.2021_фина_л.pdf [in Ukrainian] 3. **Dostupnist' bez kordoniv.** Standarty dostupnosti informatsiyi dlya lyudey z porushennyamy zoru ta slukhu. Analiz situatsiyi z informatsiynoyu dostupnistyu u krayinakh Vyshehrads'koyi hrupy ta Skhidnoho partnerstva / Kolektyvna robota za redaktsiyeyu S. Brudnokha, YU. Voytyuka. Kyiv : MPP «Lyno», 2022. 110 s. [in Ukrainian] 4. **Zakon Ukrainy** «Pro zabezpechennya funktsionuvannya ukrayins'koyi movy yak derzhavnoyi» vid 25.04.2019 № 2704-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> [in Ukrainian] 5. **Zakon Ukrainy** «Pro osnovy sotsial'noyi zakhyshchenosti osib z invalidnistyu v Ukraini» vid 21.03.1991 № 875-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text> [in Ukrainian] 6. **Zakon Ukrainy** «Pro ratyfikatsiyu Konventsiyi pro prava osib z invalidnistyu i Fakul'tatyvnoho protokolu do neyi» vid 30.09.2016 №1767-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-17#Text> [in Ukrainian] 7. **Zakon Ukrainy** «Pro osvitu» vid 05.09.2017 №2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/2145-19> [in Ukrainian] 8. **Zakon Ukrainy** «Pro rehabilitatsiyu osib z invalidnistyu v Ukraini» vid 06.10.2005 № 2961-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text> [in Ukrainian] 9. **Konventsia pro prava osib z invalidnistyu** vid 06.07.2016 № 995_g71. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text [in Ukrainian] 10. **Nakaz Ministerstva sotsial'noyi polityky Ukrainy** «Pro zatverdzhennya Derzhavnoho standartu sotsial'noyi posluhy perekladu zhestovoyu movoyu» vid 06.05.2021 № 220. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0819-21#Text> [in Ukrainian] 11. **Proyekt Zakonu Ukrainy** «Pro vnesennya zmin do statey 43 ta 49 Zakonu Ukrainy «Pro telebachennya i radiomovlennya» vid 11.03.2011 r. № 8214. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/JF6C600P> [in Ukrainian] 12. **Proyekt Zakonu Ukrainy** «Pro ukrayins'ku zhestovu movu» vid 29.10.2019 r. № 2340. URL : https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=67223 [in Ukrainian].

Horlachov O. Accessibility in social and legal spheres for persons with hearing impairment: mimic-gestural speech and sign language translation.

The article analyzes the current social situation of people with hearing impairments and the normative legal framework for use mimic-gestural speech and sign language translation to ensure availability. The characteristics of the current legislation of Ukraine in accordance with the needs of persons with hearing impairments are highlighted and provided. The value of the existing ones is proved and the need for further development and adoption of new legislative initiatives in the field of social protection of the population as a condition for preserving and improving the lives of people with hearing impairments.

Potential ways to solve the problem of informing people with hearing deprivation about events in the state and the world are revealed. The need and conditions for providing social assistance to persons with hearing impairments are outlined in order to ensure information availability within the limits of use mimic-gestural speech and sign language translation. The current state of provision of informational media content with sign language translation for persons with hearing deprivation on national and regional television channels aimed at upholding basic civil rights and freedoms is reflected.

The issue of socialization and integration into the surrounding society of persons with hearing impairment in the conditions of the COVID-19 pandemic is presented for consideration and the Russian-Ukrainian war, by the joint efforts of institutions and state authorities, of scientific and educational institutions and public organizations, the rights and freedoms of persons with hearing impairments are ensured through the prism of their life activities, manifesting in the spheres of education and culture, physical culture and sports, life and health protection, in providing telecommunications services, in administrative-criminal and civil proceedings and notary, in the implementation of political and electoral rights, and also when using a fingerspelling, mimic-gestural speech and sign language translation in the bodies of state power and local self-government, state and communal enterprises, institutions and organizations, etc.

Keywords: Law of Ukraine, social and legal spheres, people with hearing impairment, sign language translation, mimic-gestural speech.